

k. Ops. en
en van Drie-
van Reenen,
an Dijk, A.
kenen, eene
op beden,

naar art. 37
met behoud

Begl. Kerk.
de beschei-
de noodge-
kerkbestuur

an Wijk,

Ass.
Secr.
Præd.
Ouderl.
(beslissing)

correspon-

Vulpen niet
men, maar
bijkomst
een ouder-
beaandem
in toen Ds.
toelen was.
en? Wel
tel meer al
stond dan
st. m. i. ver-
an Odijk
aan de
. B. op de
te val Zew.
dolerende
v. V. op
er toehog
ing en id
en zwij-
was, was
af, zeggen
roepen ge-
geradering-
n niet ge-
uld wordt
welijk ge-
egd.

onderzoek
en onder-
van. Een
k proces-
en zijne
zijn. Kan
prake zijn,
ten avond
schorsing

Zondag 5
edikanten

te sporen
naande.
d.

recht der

gaat van
die moet,
istriemen

neiligen

anval op
okkelaar
om zijn
, daar hij
stig over

de Kerk.
ntwoord:

zinsede
de Psalm-
schreef,
ik thans

end oor-
n verla-
rider mijn
beurtenis-
er wordt,
rdeelvel-
zouden

analyse
preek ik

ten mis-
van het
cheel her-
rekenen

Tweede
er Haar,
mijn bij-
behoor-
zijn in-

eerst in
ar, d. i.

oo door
na, maar
naame,
t billike

o meen
oordel-
terdaad

ik besef,
nien, die
g boven
ns berij-
pe teen,
Wie in
zal in
van zijn
bij aan
denkens
nkelijk
zegt.
en mo-

ment, waarin Datheen Marix verre overstreeft. Want wel is zijn verhaspelen van de taal en zijn gebruik van stoplappen ondraaglijk, maar met al klinkt toch in Datheen veel meer na van den aangerigen toen der Middelenwische poëzie, dan in Marix' meer klassieke vormen. Het zachte, soete en tedere der toen wegstervende poëzie zong in Datheens berijming na.

Bij Marix daarentegen ontbreekt het poëtische element bijna geheel. Hij gaf letterlijk niets dan een berijming, terwijl Datheen in zijn overzetting zong.

Zoo meen ik dus mijn oordeel te mogen handhaven, dat juist de tegenstelling: Datheen zong, Marix rijmde, scherp en niet onjuist beider Psalmbundel karakteriseert.

En dat ik nu reeds in 1864, zij het ook op minder juiste wijze, soortgelijke tegenstelling op het oog had, dit blijkt duidelijk uit wat ik op bladz. 804 schreef, maar wat niet door U werd aangehaald:

In taal en spelling, door melodien en geboden, in gaest en beeldding vooral, den waarborg der zegelpraal in zich dragende, trad dus Datheen met zijne berijming naast dievan Utenhove op, en de kerkelijke sanctie sinds 1668 haar door menige Synode geschonken, was slechts *sitting en gevoel*, en gezinszins oorzaak van den ongehoofdelijken opgang, dien dit psalmboek van ongeden aan bij ons Christenvolk maakte.

Toch waagde Marix van St.-Aldegondet het in 1788, eene lans met zoo gedachten tegenstander te loken, en in één opzicht trad hij werkelijk met beaalt overzicht in het krijt — *hij hende Hebræusisch*, en als berijming uit het oorspronkelijke komt dus aan zijn psalmbundel stellig de eerste plaats toe. Bovendien erkende Datheen zelf, dat zijne berijming hem te midden van overstemde ambtsbezigheden in overgrootten haast als een „ontijdige gheboorte“ was afgeperst. Marix daarentegen had vijf noch tijd gespaard, om in elk opzicht aan zijne psalmen den vollen eisch te geven, en zoo exegetisch als linguïstisch de feiten rijner voorgangers te verbeteren. Toch was zijn duidelijk gesproken teoeg, om Datheen te verdringen, te zeer eene miskenning van den volksgeest en van die taale geheltheid, waarmede het volk eene eenmaal geijkt godsdienstig gebruik vasthoudt, dan dat het had kunnen gelukken. Trots de ongehoofdelijke inspanning, die Marix zich zelf getroost had, en de krachtige ondersteuning, die hij in staatkundige en geleterde kringen vond, bleef het volk hem verwerpen. Wat vroeg dat volk ook, of een enkel vers min juist het oorspronkelijke weergaf, of een slipend stopwoord wat sleurig achteraan kwam hinken, of niet elke taalvorm op onbesmette zuiverheid bogen kon! — Het was immers hun psalmboek, dat boek dat zij met doodsangst soms voor het bespiedend oog verborgden hadden, dat hen gerester had in de ure des gevaars, en van welks bladen zij iets van Gods geest hadden opgevangen, — en dñt boek wilde men hun rooven, op dñt heilig boek was het gemunt! Inderdaad de predikanten waren slechts tolken van den volksgeest, toen zij als een eenig man riepen: „dat nooit!“ Alleen om die omstandigheden dus en voor het minst niet om haar innerlijk gehalte lag Marix' berijming zoover bij die van Datheen achter. Om zich zelve beschouwd was zijne berijming zelfs eene groote schrede vooruit, al moet het zijn tegenstander worden toegegeven, dat bij Marix de Bijbelsche kleur wel wat veel verwaterd was.

Mag ik, U dankzeggende voor de mij ingemilde plaats in uwe kolommen, en de opmerking bijvoegen, dat ik uit deze anti-critiek alermint wil hebben afgeleid, als hadde ik niets redelijks noch afdoende te antwoorden op veel, dat in Uwe kolommen zoo nu en dan te mijnen laste wordt opgenomen; maar mijn tijd is nu eenmaal te bezet, en er wordt zoo rusteloos van alle kanten tegen mij geschreeven, dat mij wel niet anders, dan het aan te hooren en stille te zijn, rest.

Dr. A. KUYPER.

Amsterdam, 4 Juni 1887.

Mogen we de Nieuwe Sprokkelaar verzoeken, van deze tegenspraak acte te willen geven bij haar lezers?

In een grensbladjje genaamd de Grensbode no. 107, schreef Ds. H. Beuker:

„De latere gedragslijn van onze doleerende broederen, vooral van Dr. K. jegens onze kerk, maakt de verhouding tusschen hen en ons niet gunstiger. Dr. K. is een man die veel goed en ook veel kwaad kan stichten. Gij moet hem lief hebben of haten, een van twee. Tusschen beide staan kunt ge bij hem moeilijk. De booze wereld zegt, dat hij zijn best doet om de Calvin der 19de eeuw te worden. Ik heb echter van hem nog gunstiger gedachten, hoewel ik veel van wat hij doet moet afkeuren. Hetgeen ons vooral wrautrouwen inboezet is: a. Dat zijlieden niet zuiver gereformerd, maar min of meer independentisch zijn in zake de kerkegreering, waardoor een kerkeraad wel een advies van een classis of van een Synodale Vergadering der kerk mag aannemen als hij dat wil, maar overigens geheel onafhankelijk op zich zelve staat. Gij gevoelt dat daardoor de vrijheid en zelfstandigheid der plaatselijke gemeente in stede van gewaarborgd te zijn, juist groot gevaar loopt. b. Dat men met zijn geroep: „wij scheiden ons niet af!“ werkelijk lid van de valsche kerk zou willen blijven. Als de Synodale kerkebesturen het bandje niet doorknupten en hen van ambt en lidmaatschap onttroffen, en ze dus feitelijk afscheiden, dan zouden velen lid willen blijven en van de Hervormde Synodale en van de doleerende gereformeerde gemeente.“

Het doet ons wel eens zinsins leed, dat onze vriend en broeder Beuker zich op zulk een wijze, buiten de grenzen, uitlaat over onzen persoon; maar toch, dit dragen we met lijdzaamheid.

Als hij echter de Doleerenden buitenaf beschuldigen gaat, dat zij independentistisch te werk gaan, veroorlove hij ons, hem hierop bescheidenlijk te antwoorden.

In zijn schrijven toch komen twee onjuistheden voor, die hij wel zoo goed zal willen zijn te rectificeren.

Voorrecht zegt hij, dat, zoo de Synodale Besturen ons niet afzetten, wij alsdan leden van de Hervormde Synodale gemeente zouden willen blijven.

Dit nu is niet zoo. Telkens is door ons uitgesproken, en het wordt hier nogmaals ten overvloede herhaald, dat wij noch met de Haagsche Synode, noch met haar onderhebbende Besturen, noch met haar Kader, iets hoegenaamd meer uitstaande hebben, noch wenschen te hebben, en dat onze Kerkeraden, in de plaats der Synodale

Kerkeraden tredend, niet een nieuwe gemeente naast een Synodale gemeente stichten, maar Kerkeraad over die zelfde gemeente willen zijn, waarover dusver een Synodale Kerkeraad regeerde.

Nu staat het natuurlijk aan Ds. Beuker vrij, om dit standpunt af te keuren; vrij ook om te zeggen: „het is een illusie!“; vrij zelfs om ons toe te roepen, dat we ons door schijn bedriegen laten; maar wat hem niet vrij staat, is, ons toe te dichten, dat wij iets willen zonden, wat lijnrecht tegen onzen verklarde wil en uitgesproken be-doelling ingaat.

Ten tweede dicht hij ons de overtuiging toe, dat onze kerken wel een advies van een Classis of Synode zouden mogen aannemen, zoo zij dit willen, maar overigens geheel onafhankelijk op zichzelf zonden staan.

Ook dit is niet zoo.

Telkens is het tegendeel door ons uitgesproken.

Wat Ds. Beuker ons hier in den mond legt, is steeds door ons bestreden.

Alle onze handelingen dienen er protest tegen in.

Wij erkennen en belijden, dat de kerken naar goddelijk recht geroepen, verplicht en gehouden zijn, om in zake de Belijdenis en Kerkegreering (middelmatige dingen uitgenomen) saam te vergaderen; saam op die vergaderingen te besluiten; en, in zooverre deze besluiten den Woorde Gods en onze Kerkenordening conform zijn, zich dienovereenkomstig te gedragen.

Zoo altijd, dat de macht van deze vergaderingen niet in de personen ligt noch ook uit eenig reglement vloeit; maar voortvloeit uit de credentiaal en instructiën der Gedeputeerden.

De bovenafgedrukte credentiaal kan Ds. Beuker doen zien, dat zoo onze vaderen er ook over dachten.

Mogen we Ds. Beuker vriendelijk uitnodigen bij de Bentheimische broederen deze onze tegenspraak bekend te maken?

KUYPER.

Eene Hierarchie.

VII.

Als onder lieden van lagere beschaving, de een den ander een verwijt toevoegt, en hem b.v. de lieflijkheid toedruft: „Dij bent een gemeener!“ dan is het bijna vaste gewoonte, dat de ander hem den zet teruggeeft met te zeggen: „Non, en jij dan!“

Een antwoord, ongeveer in dien trant, ligt dan op de spise der tong klaar.

Onder lieden van edeler ontwikkeling daarentegen, vooral onder mannen van wetenschappelijke vorming, meed men dusver zulk een hierkaai-argument, wyl men op eenigszins min benevelend standpunt inzag, hoe *niet-zeggend* het is en hoe het onder omstandigheden zelfs *compromitterend* worden kan.

Ten hoogste heeft het ons daarom bevreemd, uit onderscheidene deelen des lands te vernemen, hoe door tal van Synodale dominees op de aanklacht onzerzijds: „Uw kerkerode is Hierarchisch“, in allerlei gesprek en op allerlei samenkomsten schier dit eenige tot bescheid is gegeven: „Vóór 1816 was het bij u, Gereformeerden, eveneens!“

Immers redeneert men eenigszins ordelijk, dan springt het in 't oog, dat het er niets toe doet, of men ook vroeger mischieren verkeerd *liep*, en dat de eenige vraag wier beantwoording hout kan snijden deze is: „Is eene Hierarchie voor Christus' kerk verkeerd? En bijaldien ja, valt het er op nahouden van Hoogere Besturen, gelijk de Synodale Organisatie van 1816 dit doet, al dan niet onder dit Hierarchisch brandmerk?“

Nu schijnt, en dit is reeds iets, over de eerste vraag nog geen verschil van gevoelen te zijn gerezen; en nog altoos stemt men tamelijk algemeen toe, dat het woord Hierarchisch in de kerk van Jezus Christus geen ijk, maar een brandmerk is. Althans voorzover ons bekend werd, is er nog geen enkele stem opgegaan om de Hierarchie te verdedigen.

Het eenige zwakte verschijnsel, dat hiervan viel te bespeuren, was een malloterig beroep op wat te Dordrecht in 1618/19 gebeurd is.

Daar is namelijk ook een bisschop verschenen; en dat nog wel op uitnoodiging; zoodat men hem ook toeliet en inhield en met onderscheiding bejegende en naar zijn adviezen geluisterde heeft.

Zoo ziet ge dus wel, leidde nu een enkel min snugger redekavelaar hieruit af, zoo ziet ge dus wel, dat onze vaderen volstrekt niet principieel tegen de Hierarchie waren, en aan een vrijzinniger vorm van Kerkegreering slechts *voorkeur* gaven!“

Schier is het te veel eer, zoo men hierop nog antwoordt; maar aangezien niet ieder zoo van nabij bekend is met de bijzonderheden van wat te Dordrecht voorviel, kan het toch zijn nut hebben, met een enkel woord te zeggen, wat hiervan aan is.

En dan komt dit kortelijk hierop neer: 1°. dat te Dordrecht volstrekt geen afgevaardigde van de Hierarchisch bestuurde Kerk van Engeland is toegelaten, en dat deze Engelse bisschop te Dordt volstrekt niet in zija qualiteit van bisschoppelijk Kerkbestuurder zitting nam; 2°. dat deze bisschop er uitsluitend verscheen als *Theoloog*, niet door zijn kerk, maar door *den koning van Engeland* gezonden; en 3°. dat de uitnoodiging om eenige vermaarde Theologen te zenden, door onze Hoog-Mogenden volstrekt niet aan den Aartsbisschop van Kantelberg, als hoofd der Engelse Hierarchie, maar aan den Souverein van het Engelse volk door onze Staten was gezonden.

Men heeft zich dan ook wel gewacht,

om met dezen bisschop over zaken van Kerkegreering te handelen, en zelfs, toen men toekwam aan die artikelen der Geloofsbelijdenis die van de Kerkegreering handelen, deze laten rusten totdat hij was vertrokken.

Al wat onbeholpenheid uit de presentie van dezen Engelschen bisschop heeft pogen af te leiden, is derhalve van nul en geener waarde; en we kunnen zonder verwijl tot ernstiger tegenspraak overgaan.

Of zullen we ons nog ophouden bij argumenten als de Haarlemsche Kerkeraad of Ds. Hattink onlangs in de *N. Zwolsche Courant* ten beste gaf?

„Ons dunkt dit mag niet!“

Verbeeld U toch, die Haarlemsche Kerkeraad schreef aan de Doleerenden aldaar, dat niet het bedrijf der Synodale Organisatie dezen Hierarchischen trek vertoonde, maar dat de echte Hierarchie bij de Haarlemsche Doleerenden school, want dat zoo tot zijn Kerkeraad te spreken, en het zoo voor de Reformatie te durven opnemen, dat dat nu eens eerst recht de echte Hierarchie met vlag en wimpel was.

Doe nu tegenover zulk een ijdel geklap eens iets anders dan uw schouders ophalen!

En weet ge wat in de *N. Zwolsche Courant* stond? Het was haast nog fraaier! Daar toch kon men lezen, hoe de Doleerenden gingen tegen den Heere, doordien ze opstonden tegen een Synodale Organisatie, om bij Koninklijk Besluit opgelegd door een koning, die „bij de gratie Gods“ regeerde!

Nu kan het aan Ds. Hattink niet wel onbekend zijn, dat ook de koningen van Frankrijk, die bij Koninklijk Besluit den Bartholomeus-moord, en den krijg tegen den Hugenoten en de herroeping van het Edict van Nantes gelasten, ook koningen waren, regeerende bij de gratie Gods.

Niet onbekend, dat ook de vorsten van Savoye, die bij Vorstelijk Besluit zoo schriklijk tegen de Waldenzen gewoed hebben, ook vorsten waren die hun kroon van Savoye droegen, eeniglijk bij de gratie Gods.

Ja, evenmin onbekend, dat voor drie eeuwen de hertog van Alva en de Vargas evenzeer bij Koninklijk Besluit hun last tot uitmoording van de Protestanten hier te lande ontvingen, en dat ook dit Koninklijk Besluit genomen was door een vorst die als graaf over Holland regeerde, eveneens bij de gratie Gods.

Ds. Hattink zal ons dus moeten toestemmen, dat dit zijn zonderling beroep *of niets* zegt, *of wel*, en dat zou schriklijk zijn, dat hij hierna dat ook al de bovengenoemde gruwelen voor zijn rekening neemt als wettige bemoeiing van 's lands Overheid met de zake van Christus' kerk.

Doch genoeg hiervan, en waartoe langer stil gestaan bij soortgelijke ondoordacht gekuevel!

Als uitgangspunt voor dit deel van het debat mag dan aangenomen, dat men eenstemmig is in de uitsprake, *om alle Hierarchie in Christus' kerk te veroordeelen*.

Doch nu spreekt het dan ook vanzelf, dat de tegenpartij, om zich van blaam te zuiveren, geen ander wapen ter verdediging mag aangrijpen, dan de levering van het bewijs, dat de Synodale Organisatie van 1816 geen Hierarchie is.

Zij had derhalve, toen Prof. Rutgers zijn Congres-referaat in het licht zond, waarin hij eerst het begrip van Hierarchie vaststelde, en voorts aantoonde, dat dit begrip volkomen paste op de Organisatie van 1816, terstond moeten aantoonen, *of wel*, dat zija definitie van het wezen der Hierarchie feilig, *of wel* dat de aldaar vastgestelde definitie op de Synodale Organisatie van 1816 niet toepasselijk was.

En ook, toen de *Heraut* eenige maanden daarna het debat nogmaals opnam, en nu in breede trekken en mee populaireren vorm, dan het Congres gedoogde, nogmaals gelijk betoog leverde, lag de tegenpartij onder de verplichting om *of* aan te toonen dat de *Heraut* iets voor Hierarchie uitgaat wat zulk niet was, *of wel* haar Organisatie van de verdenking, als viel ze onder deze definitie, moeten zuiveren.

Hiervan intusschen onthield ze zich.

Ze ontleende noch het begrip van Hierarchie, noch ook toeiste ze het karakter harer Organisatie aan de wezenstrekken van deze Hierarchie; doch maakte er zich veel goedkoop van af, door ons *of* eenige smaadoorden tot bescheid te geven, *of wel* zich te dekken met sommige practijken van de kerkmannen der vorige eeuw.

En dit nu is een wijze van verdediging, die geen oogenblik den toets kan doorstaan.

Wel, dit stemmen we toe, had men aldus kunnen redeneeren: „Gij geeft toe, dat de Kerkenordening uit den jare 1619 niet Hierarchisch was. Indien ik nu aantoon, dat mijn Organisatie met die Kerkenordening van 1619 overeenstemt, dwing ik u om toe te geven, dat ook mijn huidige Organisatie niet onder de verdenking van Hierarchie vallen kan!“

Ook dit ware nog wel geen wetenschappelijke verdediging geweest, maar dan toch een debat-pleidooi *ad hominem*; waarop wij hadden moeten zwijgen.

Doch zie, voor dit ondenkbaar betoog wachtte men zich wel.

Daar waagde men zich niet aan, en in stee hiervan zocht men een afleider te vinden in een beroep op onderscheidene Hierarchische inkruipselen, die vooral in de vorige eeuw hier en daar, in weerwil van de Dorsche Kerkenordening en in flagranten strijd met haar geest en letter op ons kerkelijk erf waren ingeslopen. En omdat in kleinere steden en dorpen niet altoos de mannen bij de hand zijn, die op zulk een diefachtig betoog he, licht der historie kunnen laten vallen, heeft

men dan bij de eenvoudige schare licht gewonnen spel.

Men wete namelijk dat de Domineezonde heusch niet pas met de Organisatie van 1816 in de wereld is gekomen.

Och, die zonde is zoo oud, als er ooit in Christus' kerk voorgangers zijn geweest. En opdat geen leek hierbij zich vleit in zijn voortreffelijkheid, om den steen op zijn Dominee te werpen, als ware deze zooveel boozer van hart dan hij, leek, is, zij er bijgevoegd, dat ook de Dominee-zonde in het booze menschenhart als zoodanig ligt, en dat er geen zondaar uit vrouwen geboren is, *of* hij draagt de kiem van diezelfde zonde in zich.

Het is de zonde van hoogmoed en heerschzucht, die in de Domineezonde slechts haar *ambtelijke* vorm aanneemt, hoewel *of*, op eenigszins andere wijze, evenzoo uitkomt bij den man der wetenschap, bij den arts aan uw ziekbed, bij den jurist tegenover zija cliënt.

Wie iets meer weet en hooger positie heeft dan de groote menigte, staat altoos bloot aan de verleiding, om hieraan het recht te ontleenen, om anderen naar zija pijpen te laten dansen.

En dat deze algemeene menschelijke zonde bij den Dominee nu zulk een dubbelhate-lijk karakter aanneemt, is alleen omdat op het heilig gebied dit misbruiken van zija invloed zooveel gemakkelijker gaat, en men meestal te doen heeft met een schare die tot verveer nog minder bekwaam is.

We denken er dus niet aan, om de Domineezonde zels in de beste dagen onzer vaderen van de booze neiging tot deze zelde zonde vrij te spreken. De kiem voor die zonde droeg Gomaruz evengeod in zich als Arminuz, Voetius zoewel als Episcopius, en nooit anders is het hart van een Dominee voor ontkieming van deze zonde bewaard dan door genade.

Just echter omdat onze vaderen zich hiervan ten volle bewust waren, en het gevaar inzagen, dat deze zonde, die heel Rome bedierf, ook bij hen weer zou kunnen opkomen, hebben ze in hun Kerkenordening juist maatregelen genomen, om het uitbreken van deze zonde zooveel mogelijk te *keeren*.

En hierin nu staat de Kerkenorde van 1619 lijnrecht tegen de Organisatie van 1816, in haar *heiliger* karakter over, dat beide kerkinrichtingen bestemd zijn voor Domineezonde de kiem der Hierarchische zonde in hun hart droegen, maar dat de Kerkenorde van 1619 al het mogelijke deed, om de ontkieming van deze zonde der *hoo-vaardigheid* te *keer* te gaan, terwijl omgekeerd de Organisatie van 1816 er geheel op is aangelegd, om deze *booze kiem* in het Domineezhart *welg* te *doen* opschieten.

De natuurlijke mensch in elken Dominee, d. i. zijn vleesch, voelt zich daarom machtig aantrokken door de Organisatie van 1816 en afgestooten door de Kerkenordening van 1619.

Doch het kind Gods in elken Dominee weet ook dat de Kerkenordening van 1619 *beter* voor hem is, ook al bezwijkt hij in zwakheid voor de verlokking der Synodale Organisatie.

Ware nu ooit eenige kerkenordening in staat, om in volstrekten zin deze booze zonde te onder te houden, dan zou zeer zeker onder de vigeerende Kerkenordening van 1619 alle Hierarchische zonde in het Domineezhart tot op 1816 gesmoord zijn.

Nu dit echter niet kan, en een Kerkenordening wel instrument in 's Heeren hand kan zijn om het kwaad te keeren, maar nooit de taak over kan nemen, die alleen *aan zija genade* is voorbehouden, — zoo is het komen te gebeuren, dat ook onder de Kerkenordening van 1619 meermalen en op allerlei wijze de Hierarchische Domineezonde uitbrak.

Vandaar allerlei schikkingen ook van vroeger, die metterdaad naar de Hierarchie heeneleidden.

En het is nu op deze *misbruiken* en *missstanden*, op deze vleeschelijke *zwakheden* en *zondige* inaluipselen, dat de voorstanders der Synodale Organisatie gedoemd zijn zich te beroepen.

Jammerlijk!

Voorlangers in Christus' kerk die verschooning voor eigen zonde zoeken in de droeve uitbottingen der zonde bij een reeds ten grave gedaald geslacht.

KUYPER.

Binnenland.

Verslag van de Zevende Jaarvergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs te Middelburg, gehouden 15 en 16 Juni 1887.

I.

DE URE DES GEBEDS.

De Vrije Universiteit is en blijft de stichting, die het Gereformeerde volk liefheeft met al de liefde van zija hart; waarvoor het willig zijn offers biedt en zija geboden opzendt naar den troon der genade.

Waar de vereeniging dan ook hare vrienden ter jaarvergadering roept, telken reize komen zij in grooten getale, vol opgewektheid en vrooliken moed, en nog nooit keerden zij teleursteld huiswaarts.

Integendeel altijd gaven die dagen nieuwe bezieling, hooger moed, goede hope voor de toekomst.

Ook dit jaar was het program wederom veelbelovend en met hoog gespannen verwachtingen begavend de Gereformeerden in den lande zich op reis naar het schoone eiland Walcheren.

Nog altijd moesten tot nu toe de Zeeuwen het voorrecht derven de V. U. op hante elanden te zien vergaderen. Hun land lag voor de vele vrienden uit het Noorden zoo ongelogen en ... bijliens het jaarverslag schenen vele hinner dorpen zoo onverschillig voor de Gereformeerde beweging.

De oude liefde der Zeeuwen voor de beproefde

leer *schien* verstorven. Terecht zeggen wij: *schien* verstorven. Want ze hebben zich thans reeds door hun warme belangstelling op die verdenking gewroken.

Middelburg zij de plaats, waar we dit jaar vergaderen, dus besloten heeren Directeuren. De stad, waar eens de bezielende prediking van Datheen en Carpmus van den Heere gehoord werd; waar de Gereformeerde kerken in Synode bijeenkwamen; waar Gomaruz en Waleus hunne collegien gaven aan de doorlichtige scholen, opende ook nu met vreugde voor ons hare poorten.

En houdt ook thans de epigoon van den Arminiaan de geesteskinderen van Calvin buiten het kerkegebouw, in de welbekende „Schuttershof“ vonden de Gereformeerden eene goede plaats van samenkomst en verbeide de saamgestroomde schare met ongeduld het oogenblik, waarop de redenaar, Dr. Kuyper, zou optreden.

„Vaderland vaderland“ was het woord, dat de hoogleeraar ter kenschetsing zijner redevoering koos.

Ziehier wat we in hoofdzaak te hooren kregen:

Oischoon, zegt de Redenaar, thans niet optredend als Bedienaar van het Woord, wensch ik toch de bezieling voor mijne toespraak te ontleenen aan een Schriftwoord, n. l. aan Hebr. XI: 7—16.

In den naam des Heeren bijeengekomen, zijn wij hier niet alleen als zonen van Nederland, maar wemk ons ook de eere, kinderen des Koninkrijks te zijn, te hebben tweeërlei vaderland; te leven als tweeërlei volk; en dat onder tweeërlei koning; te hebben een aardschen vader en onzen Vader in den hemelen; een eerste geboorte en een tweede geboorte; een eigen thuis en een eenig Vaderhuis. Na het Paradijs is er tusschen de roeping, die dit tweeërlei vaderland meebrengt, botsing en strijd; nu voor 't aardsche vaderland en vergeten van het hemelsche; dan een dweepzieck droomen van een hooger vaderland dat de plichten, die het aardsche van ons eischt, verwaarloost. Aan die tweespalt dankt de V. U. haar bestaan; daarom wijs ik u op dat tweeërlei vaderland, als: Beide door Gods genade geschonken; door onze schuld in botsing gekomen; bij die botsing behide naar Gods Woord te waardeeren.

I. Beide door Gods genade geschonken.

Ook 't bezit van 't aardsche vaderland een geschenk van louter genade; d. i. van de gemeene genade. Bij Babels torenbouw ontvingen we, tegen onzen wil, deze gite der gemeene genade en daarmede dien schat van zedelijke krachten, n. l. geestdrift voor het vaderland, heldenmoed, onderlinge verknochtheid van den landaard. Juist om dien goddelijken oorsprong is bij elk volk de vaderlandslelie heilig, en landverrader een helsche gruwel. Niet aan onze verdorven natuur danken wij het vuur in onze borst voor Vorst en vaderland, maar aan Gods genade. De mensch, integendeel, wil die genadegifte weer verdoerven.

Geen vrije natien, maar één toren als eertijds Babel, dat roepen de wereldrijken bij Daniël in de dieregestalten. Op 't graf der natien één rijk van geweld, zegt Cyrus, Alexander, Caesar en Napoleon; geen vaderland, maar wereldburger is de woeste zang der Fransche revolutie. Social-Democraten, Nihilisten en de cynische spotter met de vaderlandslelie, die willen ze anders dan een internationaal mengelmoes van alle nationaliteiten? Zoo blijkt ons dus, dat God in zija genade ons het vaderland schenkt en dat Hij door zijnen Geest de liefde voor 't vaderland in ons brandende houdt.

Toch was er in Godes hand nog meerder genade. Genade, die een beter vaderland voorbereidt. Genade voor wie door ontferming tot God leeren rruemen: „Abba, lieve Vader!“ Voor die een *hemlich* Vaderhuis, waar de bijzondere genade blinkt; een vaderland, waar de volmaakt rechtvaardigen binnegaan, waar blijken zal, dat ook de ordianantie van 't aardsche vaderland den Raad Gods gediend heeft, als de engelen de vrucht van de trouw en den heldenmoed en de lijdzaamheid der heiligen zullen indragen.

II. Door onze schuld in botsing.

Naar Gods bedoelen dus het aardsche en het hemelsche vaderland in de schoonst harmonie. Door den mensch, helaas! deze orde verstoord en nu uit het kostelijke erts van het aardsche vaderland wapenen gesmeed tegen het hemelsche. Dit goddeloze streven duidt de Schrift aan met den naam „wereld.“ Niet het vaderland, maar de wereld ligt in het Booze (1 Joh. 5: 19). Doel van het verlossingswerk is niet, om ons uit ons vaderland te trekken, maar uit de tegenwoordige booze wereld (Gal. 1: 4).

Bestemd om te dienen tot een bolwerk tegen die wereld leert de historie, hoe door des menschen schuld het aardsche vaderland in den stroom der wereld meê afreedt.

Evangelijk Gods ordianantie was: „met het lichaam tegen het van Hem gevloekte vleesch“, maar de mensch dien zegen in een vloek omzet, door vleesch en lichaam te vereenzelvigen, zoo ook wordt door de menschelijke boosheid het aardsche vaderland misbruikt, om den geest der wereld te doen zeevieren.